

ČSV – sámi nationalistaid dahje sámenašuvnna doaimmalaččaid muitun

JOHAN KLEMET HÆTTA KALSTAD

Sámi allaskuvla

ČSV lea beaggán sámepolitihkas fargga moadde buolvva. Dá lea vuosttaš muitalus dan birra mot ČSV ilbmadii ja mot dat geasuhišgodii earenoamážit servodatberošteaddji oasi 1970-logu sámi nuorragearddis. Dát golbma bustáva ovddiduvvoje sámepolitihkalaš doaban álggos leaikkastallamiin. Das maŋŋel ČSV-doaba ahtanušai ja doaibmagodii lihkadussan mii geasuhii sámenuoraid oktasaš doaimmaide nanusmahttit sámevuoda. Dán artihkkalis guorahalan ČSV sámepolitihkalaš ja -kultuvrralaš lihkadussan. Das lei iežas doaibmavuogádat gaskadásis. Dutkandieđuid lean háhkan čállagiin ja olbmuid jearahallamiin. Mus leat alddan dieđut dan áiggi sámelihkadusa nuorragearddi doaimmain. Dat leat veahkehan doarjjan dan barggu álggaheamis.

Čoavddasánit: ČSV, oktasaš doaimmat, sámepolitihkka

1. Álggahus

Sámi servodagas geavahuvvojit muhtumin bustávat ČSV, ja mángii leat gullon jearaldagat maid ČSV mearkkaša. Muhtumat leat imaštallan mii dat lei; leago ČSV leamaš bahádahkkiid searvi vai oassi máilmmi ráfilihkadusas (Magga 2006: 77–78). Seamma dávjá lea vástádussan leamaš ahte ČSV leat vuosttažettiin golbma bustáva. Seammás lea Č-bustávva earenoamáš sámeielas go lea oassin sániin nugo *čičži*, *áhčči*, *čeahppi* ja *čierrut*, mat sáhttet lihkašttit olbmo dovdduid.

Earát leat imaštallan geat nu gohčoduvvon ČSV:árat ledje, gos ja goas ČSV ilmmai ja doaimmai (Solbakk 2012). Dasa lea oanehaččat vástádussan ahte ČSV geasuhii earenoamážit sámepolitihkalaš berošteddjiid 1970-logu sámenuorra-gearddis. ČSV-bustávat gárte sin dovdomearkan. Dáid bustávaidd sii gorro dahje liibmeje mearkan ovdamearkka dihte biktasiidda, seahkaide, veaskkuide, biillaide ja seinniide. Dakkár mearka doaimmai ČSV:áriid gaskkas dovddadeami várás, seammás go dat earuhii sin eará olbmuin.

ČSV birra lea unnán diehtu vaikko oallugat leat gullan dan beakkán doaban, muhto dađi eanet sii eai dieđe. Diehtemeahttunvuoda geažil lea ČSV geavahuvvon sámepolitihkalaš ággan duosa ja dása, nugo ovdamearkka dihte bealuštit vássán áiggiid vieruid seailuheami várás.

Vigdis Stordahl (1995: 130) lea čállán ahte ČSV lei earenomáš ja juoga «[...] mii sápmelaš historjjás ii lean ovdal dihtton». Son lea buohtastahtán ČSV-buolvva politihkalaš joavkkuiguin mat ledje sordojuvvon. Su konklusuvdna lea ahte ČSV lei nationalisttalaš lihkadus. Nationalismma dovddus ovdamearkan lea leamaš nasisma ja dan birra ledje báhcán fasttes muittut mañemus máilmmisoađi áiggis. Soite dan dihte muhtumat geavahan ČSV cielusin ja velá váralaš balddonassange (Isak Samuel Hætta, persovnnalaš gulahallan). Earát fas leat rámiin navdán ČSV:áriid sámeálbmoga doaimmalaš buolvan. Ole Henrik Magga (2006: 77) lea gohčodan ČSV eahpitkeahttä sukseassan. Daid mánggalágan mitalusaid dihte lea veara dutkat leigo dat aitto muhtun suhtus sámenationalisttaid doaibma vai leigo sámesoga árjjalaš buolvva lihkadus.

Mun lean dutkan movt ja goas ČSV ilmmái, mii lei dan duogážin ja movt dat doaimmai. Obanassii lea veara jearrat makkár beakkán lei dat man birra leat leamaš nu mánggalágan mitalusat ja mii Stordahl (1995: 130) dajaldaga mielde ii lean dihtton ovdal sápmelaš historjjás. Lea maid jearran veara lešgo dakkár beakkán dihtton ČSV mañnilge. Dutkamuša čuolbman lea dat movt ČSV ilmmái, institušonaliserejuvvui ja doaimmai.

Ulbmil dáinna bargguin lea háhkat máhtu ČSV birra. Dat lea leamaš guovddáš fenomena sámi kultuvrralaš ja politihkalaš rahčamiin odđa áiggis. Ankke ii leat leamaš fáddán dutkamiin dán rádjái eanet go lea namuhuvvon eará čállagiin. ČSV čohkkii 1970-logu sámi nuorrabuolvva oassálastit, jođihit ja álggahit doaimmaid almmá stáda mearrádusaid dahje gohččuma haga. Maiddái danin lea máhttu ČSV birra mávssolaš.

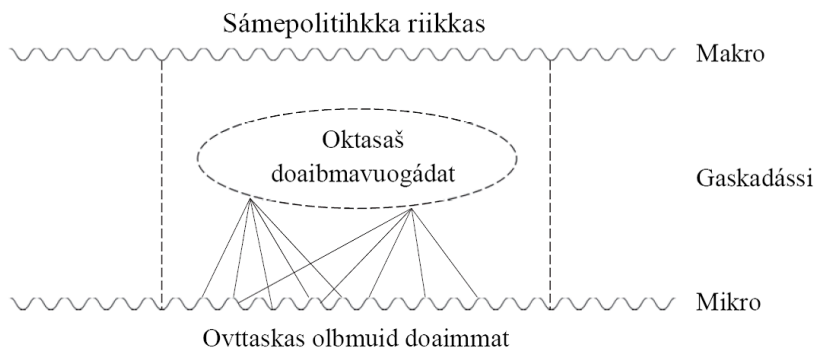
Artihkal lea juhkkujuvvon njealji oassái. Vuosttaš oassi lea artihkkala álggahus dutkančuolmmain. Artihkkala nuppi oasis čilgen dutkama teorehtalaš vuoddu, mii lea seammás barggu rámma. Seamma oasis čilgen metodologiija dutkama čadaheami ja dutkandiehtoháhkkanvugiid dáfus.

Goalmmát oasi álggahan ČSV duogážiin ja ilbmamiin, ja čájehan movt das ledje guokte suorggi. Mu ipmárdusa mielde lei almmolaš sáme politihka dilálašvuotta riikkadásis duogážin ilbmamii ja dan lean gohčodan makrodásin (3.1). Álbmoga dilálašvuoda fáhten mikrodásis ja das doibmet olbmot aktevran (3.2). Aktevrraid ipmárdus dilálašvuoda hárrái lea vuodđun huksegoahit odđa oktasaš doaibmavuogádaga. Dát vuogádat šattai ČSV-lihkadussan, ja huksenproseassa boadus lei oktasaš sámi identitehta. Dat fas váikkuhii doallat lihka-dusa čoahkis (3.3). Čuoggát 3.4 ja 3.5 leat moatti eavttu birra mat dagahe ČSV vejolažžan. Mun čuovun čuoggáid lávkin go ozan ipmárdusa ČSV ilbmamii,

vuđđui ja doaimmaide. Njealját oasis digaštalan bargon. Dan vuodul loahpahan artihkkala konklusuvnnain.

2. Teoriiija ja dutkanvuohki

Mun geavahan teoriiija man vuodul lihkadusat leat ipmirduvvon oktasaš dahkun (dárogillii *kollektiv handling*). Lihkadusat doibmet gaskadásis makro- ja mikrodásiid gaskkas. Ovttaskasolbmot doibmet mikrodásis aktevrán. Gaskadási bajábealde lea politihkalaš vuogádat makrostruktuvran, man ektui lihkadusaid oassálastiin leat oktasaš gáibádušat, moaitámušat ja doarjja. Aktevráid ovttaskallan doaibmagoahtá doaibmavuogádahkan oktasaš doaimmaide. Gaskadási huksenproseassa váikkuha aktevráid ovttaskallama bokte nu ahte sii ožžot oktasaš identitehta. (Thörn 1997: 95–124; Melucci 1991: 33–51.) Richard Jenkins (1996: 18–21) lea gohčodan oktasaš identitehta sosiála identitehtan ja das lea sáhka movt joavkkuid oassálastit dikšot ovttaláganvuodáset.

Govus. ČSV:áriid oktasaš doaibmavuogádat šiehtadallat ja doaimmahit doaluid.

Govvosis leat golbma dási, mas gaskadássi lea ovdamearkka dihte ČSV doaibmavuogádat. Riikka sámepolitihkka lea makrodási ja ČSV:áriid ovttaskasolbmot doibmet mikrodásis. Ođđa doaibmavuogádaga oktasaš doaimmaid čájehan gaskadásis.

Aktevran leat dan áiggi sámelihkadusa aktivisttat, kulturbargit, dáiddárat ja girječállit. Daguid maid sii välljejit, dutkkan etnografija dutkanvugiin (Johannessen ja earát 2010: 85, 195–198).

Mus lea kvalitatiiva dutkan masa dieđuid lean háhkan čálalaš dokumeanttain ja jearahallamiiguin. Informánttaid lean välljen strategalaččat. Iežan oassálastin dan áiggi sámepolitihkas ja ČSV:s lea fárus diehtoduogážin. Mu dutkandieđut ČSV ilbmama, bohcciideami ja institušonaliserema hárrái leat davvisámeváldoguoovlluin Norggas. Dieđuid Johkamohkis ja Snåases geavahan čájehit movt ČSV lávddai eará guovlluide Sámis.

3. ČSV duogáš ja ilbman

ČSV ilmmai čakčat 1970:s čoahkkimis maid sámepolitihkalaš seminára plánenlávdegoddi doalai Mázes. Johan Jernsletten lei lávdegotti lahttu. Árat čavčča ledje gili olbmot deaivvadan Stuorradikki gielдалávdegottiin čoahkkimis masa lagabui 200 olbmo oassálaste. Mázelaččat ledje váldán Stuorradikki lávdegotti vuostá akšuvnnažiin, mainna sii čájehe vuosteháguset plánaid ektui dulvadi sin gili čázi vuollái. Sii ledje čállán plakáhtaid vuostedajaldagaiguin maid gudde go vázze ráidun čoahkkimii. (Mikkelsen 1971: 135–139.) Muhtun dajaldat sin plakáhtain lei ahte sii ledje vuosttažin Mázes (Bjørklund 2000: 38) ja nuppi plakáhtii lei čállon ahte sii eai šat evakuere (Keskitalo ja earát 1977: 11). Dát lei duogážin Johan Jernslettena leaikkastallamii ČSV-bustávaiguin go son navddii Máze-akšuvnnaža dego livččii máhkaš čiegus sámi veahka (Ole Einar Olsen, persovnnalaš gulahallan; Bongo 1976: 44). Ole Einar Olsen lei plánenlávdegotti lahttu ja Máze čoahkkima oassálasti (Bovdehus 3.11.1970).

Seminára, maid lávdegoddi lei pláneme Mázes, dollui juovlamánu seamma jagi Guovdageainnus. John Trygve Solbakk (2012) lea čuoččuhan ahte ČSV riegádii dán semináras. Aage Solbakk lea gohčodan Guovdageainnu seminára ČSV-semináran (Kalstad 2012b).

Almmolaččat beaggigođii ČSV mañnel seminára maid Norgga kulturráđi lávdegoddi ovddidan dihte sámegiell girjjálašvuoda lágidii Sirmás čakčat 1972. Seminára raporttas celkui earet eará: «Semináras bådii áv'dan atte jås sisdoallo girjiin galgá læt buorre, det gáibidit sii atte sábmelažžat ieža galgašedde čállit daid» (*Čállagat I* 1973: 77). Dán áigumuša ektui lihkestuvai Sirmá

seminára, ja moadde diktagirjji leat ilbman main ČSV lea guovddázis (ibid.; Guttormsen 1975).

Sámepolitihkka lei ČSV vuolggasadji, ja ČSV doaimmai doaban dan vuosttaš moadde jagi. Sámi girjjálašvuodasemináras Sirpmás 1972:s nanosnuvai ČSV kultursuorin. Dan čavčča rájes ČSV geasuhišgodii sámepolitihkalaš ja -kultuvrralaš berošteaddji nuorragearddi oktasaš doaimmaide. Sihke sámegiella ja kultuvra leigga rašes dilis dan áiggi. Dan dihte ledje sámenuorat ohcame doaibmavugiid maiguin sii livčče sáhtán nanusmahttit sámevuoda. ČSV čohkkegodii sin rahčamiidda oľahan várás dakkár oktasaš áigumuša.

3.1. Makrodási dilálašvuolta duogážin

Norgga almmolaš politihka áigumuš lei 1960-logu rájes suodjalit sámegiella ja -kultuvrra vai sámeálbmot beassá sealluhit sámevuodas. Dan láhkai lei sámeálbmogis alddis guovddáš sadii 1960-logu sámepolitihka čadaheamis. Stáda ovddasvástádus lei cegget eavttuid giella ja kultuvrra sealluheami várás. (Kalstad 2011a.) Ankke orui ođđa sámepolitihkka leame dušše báhpiriin ja juoga mii doaimmai Oslos. Dilálašvuolta lei ahte vaikko eiseválddiid dáruiduhttin lei loahpahuvvon, de ankke sápmelaččat ain dáruiduvve. Čilgehussan dakkár dillái lei ahte dáruiduvvan lei joatkán ja váldán dáruiduhttima saji. (Kalstad 2011b.) Johan Klemet Kalstad navddii dalá sámepolitihka guoros doaban. Dán son celkkii go riikkaeiseválddiid ođđa sámepolitihkka ii váikkuhan buoridit olbmuid beaivválaš dili. (Kalstad 1970: 63; *Ságat* 28.5.1970.)

Stáda doarjjui kultursuodjalandoaimmaid, ja Sámiid Vuorká-Dávvirat ceggejuvvoje Kárášjohkii 1972:s ođđa áiggi vuosttaš sámeinstitušuvdnan.¹ Norgga kulturráđdi lei stáda bealis ruhtadeaddjin dalá samedoaimmaide ja lei muhtun eaktun oazžut johtui ođđa doaimmaid.

Dađistaga šattai gažaldahkan movt sámevuoda galggašii nákcet nannet ja maddái danin lei sámi gymnása álggahuvvon Kárášjogas. 1974:s rahppui Sámi Instituhtta Guovdageainnus sámeálbmoga vuosttaš dutkanásahussan. Dat attii movtta sámeaktivisttaide go oidne ahte eiseválddit ledje váldán vuhtii ja čuvvo 1971 Jiellevári sámekonferánssa mearrádusa sihke instituhta ceggema ja stivren-organaid válljema hárrái. (Kalstad 2012b.)

Makrodási sámepolitihkka šattai hástalussan nuorrageardái go dat ii váikkuhan mikrodásis álbmoga ektui. Seammás lei dan seamma politihka vuodul

1 Boazodoalloskuvla, sámi joatkkaskuvllat ja sámi rádiosáddagat ledje ovdal áshuvvon.

vejolaš oažžut doarjaga doaimmaide ovddidit sámevuoda. Dakkár dilálašvuodas ohcagođii dalá sámi nuorrageardi vejolašvuodaid buođđudit dáruiduvvama iežaset daguiguin.

3.2. Mikrodási dilálašvuolta – aktevrraid ipmárdusa mielde

1970-logus dovdogođii sámeálbmoga dáruiduvvan ja konklušuvdna 1970 álbmot- ja orrunguorahallamis lei ahte sámit orro gilážiin boaittoealguovlluin ja sin birgenláhki lei čadnon vuodđoealáhusaide. Oallugat sis ledje ealáhagas. Danin ledje sámegeielagat dušše vuorraset olbmot Sis-Finnmárkkus ja Divtasvuonas. (Aubert 1978: 122–124.) Go politihkka eiseválddiid bealis lei molsašuhhton dáruiduhttimis sámevuoda seailuheapmái, de rahpase ođđa vejolašvuodát. Dat dagahe ođđa vejolašvuodaid dilálašvuoda (dárogiillii *opportunitetssituasjon*; Hovland 1996: 34), ja nuorrabuolva ođastišgođii sihke sámeapolitihka ja dan doaibmavugiid. Sii nanosmahte sámevuoda doaimmaideasetguin mat ledje ovdamearkka dihte sámi girjjálašvuoda, dáidaga ja musihka ođasteami várás.

Tore Bongo čállá ahte go galgá ipmirdit mii ČSV lea, de ferte olmmoš leat vásihan ahte su eatnigiillii ii lean sadi skuvllas, ja ahte doppe ii oahpahuovvon su ja su álbmoga birra. Sápmelašolmmoš lea baicca skuvllas beassan gullat ahte son lea heajut go eará olbmot ja lea cielahuvvon gos fal de deaivvadii dážaiguin. (Bongo 1976.) Tore Bongo lea nie mottiin sániin fáhten čilgehusa sámeálbmoga dilálašvuhtii mikrodásis. Son lasiha ahte go de sápmelaččat fuomáše ahte eai hal sii leatge heajubut go eará olbmot, de ilmmat ČSV sámeálbmoga láidesteadjijnástin (ibid.).

Lars-Anders Baer (1979: 33) čujuha movt sámit Davviriikkain leat vásihan ahte sin kultuvra lea ožžon vuollegis stáhtusa ja ieža sii leat áiggiid čada ožžon rašes identitehta ja oktasašdovddu: «Dakkar politikalaš ja kulturalaš vulusdeaddin dahka álo soameslágan soadi daid vuosta». Dilálašvuolta ii leat ankke goasse nu váttis ahte dan ii leat vejolaš rievdadit buorebun, ja Baer muittuha ahte sámi musihkka, historjá, iešdovdu ja čevlávšvuolta leat dehálaš politihkalaš čuoggát mat sáhttet veahkehit sámeálbmoga eret sin heajos dilálašvuodas. Dainna vugiin seammás huksejuvvo ođđa identitehta ja joavkosolidaritehta. (Ibid.: 33–36.)

Synnøve Persen lei dan áiggi nuorra sámi dáiddár ja 1977:s son evttohii sámi leavgga. Son dagai dan go sápmelaččat leat našuvdna nugo eará álbmogatge leat. (FD 22.12.1977.) Evttohus oaččui vuostehágu vuosttaš beaivvi rájes. Muhtun, gii lei oaidnán evttohusa dan jagi *Ságat*-aviissa 46. nummaris, čálii pseudonymain

Joljos ahte sámenieida Synnøve Persen lea evttohusainis oččodeame sierra sáme-riikka. (Ibid.) Persen maid oaččui reinvviid ja soapmásat sis čálle juo unohasat (Synnøve Persen, persovnnalaš gulahallan).

Synnøve Persen lea čállán ná iežas ipmárdusa birra dalá dilálašvuoda hárrái:

Min jurdagat girdiledje eret giddagasas.

Lihkadus čuožžilii: ČSV. Dáhtuimet

ruovttoluotta iežamet eatnama, iežamet

giela, iežamet iešárvvu, iežamet kultuvrra,

iežamet opmodaga. Dáhtuimet máhcahit

buot mii čuohtejagiid mielde lea mis váldon.

Organiseretkeahtes lihkadus man

váldoalgguhussan lei: *Čájjet sámevuodát!*

(Synnøve Persen 1986, Bjørklund 2000: 29 mielde.)

3.3. ČSV – doaibmavuogádat oktasaš sámi identitehtain

ČSV lei 1970-logu sámepolitihkalaš berošteddjiid ja sámi dáiddáriid doaibmavuogádat. Oktasaš doaimmat proseassan váikkuhe ahte sámenuorat nanneje sin identitehta sápmelažžan, ja ČSV maid šattai ođđa vuohkin leat sápmelažžan. Dán ođđa vuogi mielde lei olmmoš sápmelaš jus ieš mearridii gullevašvuoda sápmelaččaide ja doarjjui sámevuoda mas eai lean árbevirolaš dovdomearkkat. Ođđa vuogis lei oassálastin oktasašvuoda doaimmain oassin sámi identitehta dikšumis ja dainna lágiin čohkkeme sámeálbmoga ođđaáiggi našuvdnan.

Ođđa doaibmavuogádaga váldodoaibma lei čohkket sápmelaččaid, juoga mii ipmirduvvui ČSV-strategiijan. Čoahkkaneapmi, namalassii čohkket olbmuid oainnuid, lea eaktun jus galgá lihkestuvvat ođđa servodagas, ja čoahkkanit ovttamielalašvuhtii lea resursa ja fápmu. Nuppi dáfus lei sámeálbmoga čoahkkaneapmi oktasašárvvuud ja mihtuid hárrái nana vuodđun gohčodišgoahtit sápmelaččaid ođđaáigásaš našuvdnan. Oktasaš identitehta lei eaktun čoahkkaneapmái ja giellaearut sáme giela suopmaniid gaskka jávke oktasaš identitehta duohkai. Danin oaččui dalle dadjat ahte giellaearut eai biđgen sámeálbmoga, muhto sápmelaččat baicca čoahkkane našuvdnan oktasašvuodaid birra sámi oktasaš identitehta vuodul. Oktasaš identitehta lei ČSV:áriid doaibmaproseassa buvttá ja seamma proseassa lei eaktun ahte ovttastallan galggai lihkestuvvat.

Nuorttanaste-bláđi ovddeš doaimmaheaddji Anders Guttormsen šattai áŋgiris ČSV:árin ja girjjistis son čállá: «ČSV sistisdoallá dán ái'gomuša: *Ellus buot mii sábmái gullá!*» (Guttormsen 1975: 44). Son árvala ahte ČSV berre šaddat sámeálbmoga čohkken- dahje dovdomearkan. Son namuha ahte go ovdamearkka dihte muhtun olgouvssas oaidná dán golbma bustáva, de olmmoš árvida, vaikko man amas olmmoš livččii, ahte dán dálus ássat sámít dahje leat juoga man ládje sidjiide gullevaččat. Son čujuha dan nu gohčoduvvon ČSV-viessodávvalii maid Sirmsá seminára oassálastit ráhkade. (Ibid.) Dávvalis leat njealljenuppelohkái cealkaga maid sáhtta juohkit guovtti suorgái sisdoalu mielde. Suorggit leat sámpolitiikka ja sámegirjjálašvuohta. Guokte cealkaga, mat gullet goabbat suorgái, leat dát: «Čiegos sámi vækka» (J. Jernsletten 1975) ja «Čájehekkut sámi vuoiŋa» (Dunfjell 1975). Guttormsen (1975: 8) čállá vuoiŋa birra: «Vuoigŋa læ dat vuostamuš, das de vul'get buot ál'bmulaš ja kultuvralaš vuoitot ja áv'dánæmit».

Laila Stien (2000: 24) lea deattuhan ČSV girjjálašvuođa fáddán ja son čállá ahte ČSV ilmmat girjjálašvuođasemináras Sirmsás. Son čujuha divttaide mat ledje čállon dan semináras ja fuomášuhtta ahte divttat leat sisdoalu dáfus optimisttalaččat boahhteáiggi ektui ja ahte čállit leat divttaiguin ávžžuhan kultuvrralaš rámisvuođa, soabalašvuođa ja konstruktiivvalaš doaimmaid. Stien maid namuha ahte ČSV oaččui dađi mielde viiddis sisdoalu ja dat váldui atnui sierra doaban. (Ibid.)

ČSV lei guovttesuorat ja fátmmastii sihke sámpolitiikkalaš ja sámekultuvrralaš doaimmaid, ja das lei sámenašuvnna vuosttaš oktasaš doaibmavuogádat mii čorgii saji sámeservodatberošteddjiide ja sámekulturovddideddjiide. Dan vuogádagas sii ovttas doaimmahe ovddidit ovttaskasolbmuid dárbbuid, sávaldagaid ja gáibádusaid, ja dán gaskadásis deaivvade makrodási vejolašvuođaiguin maid sámpolitiikka lei rahpan 1960-logu rájes. Dan láhkai váikkuhii ČSV 1970-logu dáruiduvvama vuostá.

ČSV dovdomearkkat lihkadussan ledje čuovvovaččat:

– Solidaritehta: ČSV bealis deattuhuvvui ahte buot sápmelaččat ledje buresboahтин sin doaimmaide. Oktiigullevašvuođa dovdu lei maid oassálastiid bealis solidaritehta sámeálbmogiin. Oktiigullevašvuođa dovduin sámi olbmot berošte ČSV:s. Sámevuohta, man oasis leat giella, kultuvra ja eallinláhki, lei oktiigullevašvuođa vuodđu ja dat lei ČSV solidaritehta beroškeahhtá makkár giela guhtege oassálasti hálddašii dahje makkár gávttiin son činadii. Muhtumiin

lei sámegiella vuodđoárvun ja dovdomearkan, muhto ii gulahallangiellan. Dan balle muhtumat leat oassin rasisttalaš ideologijas (Beach 1981: 407–409).

– Riiddut: Sámelihkadusas ledje vuostálastit 1970-logus ja ledje aviisačálašeamit ČSV:áriid ja sin doaimmaid vuostá (FD 22.11.1977; FD 22.12.1977). Kulturvárjaleamis sámevuoda nanosmahttimii šadde ČSV:árat mannat vuosterávdnjái go sámevuoda bealušteddjiin ledje vuostálastit sihke dážaid ja sápmelaččaid iežaset gaskkas (Kalstad 2012b).

Deanu sápmelaš Henrik Ravna čálii aviissain ángirit ođđaáiggi sámepolitihka vuostá, ja luođi birra son muitalii ahte dat gulai ovdalašáiggi sámi viidnedoaluide. Dan vuodul son oaivvildii ahte luohti ii leat suodjalan veara. (FD 22.11.1977.) Liikká ilbme luodit ja sámi musihkka almmolaččat 1970-logus, ja 1977:s bodii Kárášjogas sámi pop-joavku *Davás* ja *Máze Nieiddat* ovddaste Norgga luđiin mánáidfestiválas dalá Jugoslávias (FD 29.11.1977). Ii lean imaš ahte Sámi musihkka kalávdegoddi manjel muhtun fágaseminára celkkii duhtavašvuoda álbmoga beroštumi dáfus (FD 8.12.1977). Seamma áiggiid dieđihii *Jár'galæd'dji*-nammasaš lágádus Deanus ahte 1976 geasi rájes sii maiddá leat buvttadišgoahtán sámi musihka ja luđiid dasa lassin ahte leat girjeprentehus. *Jár'galæd'dji* šattai nu Finnmárkku vuosttaš musihkkabuvttadeaddji. (FD 28.12.1977.)

– Rájiid rasttidit: Sámi dáiddárat ja aktivistat ledje mielde álggaheame beassášmárkaniid Guovdageainnus 1971:s go Áillohaš ja Paulus Utsi leigga guovddázis čađaheame vuosttaš almmolaš juoigankonseartta doppe. Doalut gárte sámi kulturfestiválan. Dáiddár guovttos ovtastalaiga dalá aktivisttaiguin, ja ovttasráđalaččat sii olahe álggahit bistevaš festiválaid, vaikko sihke prográmmat ja lávdi ledje činahuvvon ČSV-mearkkaiguin. (Kalstad 2012a.) Juoigamis ledje báikkálaš vuostálastit go dat ipmirduvvui risttalašvuoda bilkideapmin. Dan dihte lei Guovdageainnu skuvlastivra gielán juoigama iežas skuvllain. Vuosttaš gielddus mearriduvvui 1953:s ja dat geardduhuvvui manjemustá 1977:s. (Hætta 2011: 47.) Dalá skuvlajođiheadji Edel Hætta Eriksen lei ankke luoikan skuvlla vuosttaš juoigankonseartta lágideapmái Guovdageainnus 1971:s. ČSV:áriid doaimmat ođastemiin fievrredit sáme kultuvrra almmolašvuhtii lei váldodovdomearkan sin rájiid rasttideamis.

Searvedoaimmaid ovttahttima vuodul huksejuvvo oktasaš identitehta ja dat gártá oassálastiid oktasaš dovdomearkan ja boadusin lihkadusa oktasaš-doaimmain. Nuppiiguin sániiguin lea oktasaš identitehta gaskadási huksenproseassa. Proseassa váikkuhusat vulget ovttaskasolbmuid daguin ja leat danin

proseassa sisdoallun ja vuodđun oktasaš identitehtii, ja das leat oasis maid bokte huksenproseassa váikkuha oktasaš identitehtii.

Oktasaš identitehta sulastahtá ovttaskasolbmo identitehta go goappašagat álggahuvvojit ja dikšojuvvojit daid earáid ektui smávit ja stuorat joavkkuin. Dán guovtti goabatláganvuohta lea eanas dat ahte ovttaskasolbmo identitehta ektui deattuhuvvojit olbmuid sierraláganvuođat ja oktasaš identitehta dáfus lea olbmuid ovttaláganvuohta guovddázis. Proseassat doaimbavuogádaga gaskadásis, mat ledje ČSV doaimmat, váikkuhe nu ahte boadusin gárttai oktasaš sámi álbmot-identitehta .

3.4. ČSV:áriid ideologijja

ČSV lei heterogena lihkadus ja maiddái dan dihte ii lean sáhka soabaduvvon ideologijja birra. ČSV:áriid vuodđooaidnu lei ankke ahte mii leat sápmelaččat ja ovttaskas sápmelašolbmot galget beassat ja dohkkehuvvot oassin sámenašuvnnas. Seamma áiggi lei sáhka *sápmelaš*-doahpaga birra ja seammás dan birra mii lei sámi kultuvra. Dakkár digašallamii lei dárbu go ipmárdus lei ahte sápmelaš lea muhtun gávttahas, gii eallá boaresáigásaš dilis Finnmárkkus, hupmá ipmirmeahtun giela, juoigá gárrenoavvis ja njorostallá bohccuid. Dáinna vugiin lei sápmelašolmmoš meroštallojuvvon dovdomearkkaiguin mat ledje darvvihuvvon álbmoga olggobeallai.

Dákkár jurdagiid vuodul de nuorra buolva ohcagođii dovdomearkkaid mat bohciidit álbmoga iežas bealis ja dainna vugiin siskkobealde. Nils Jernsletten (1969: 87–92) lea dán vuogi mielde juohkán sápmelaččaid viđa jovkui árbevirolaš sápmelaččas modearna sámeaktivistta rádjái. Árbevirolaš sápmelaš lea son gii lea sápmelaš iige guorahala dađi eambo iežas sámevuođa. Aktivisttat fas leat eaktodáhtolaččat válljen sin sápmelaš dovdomearkkaid iežaset daguid vuodul, ja sii dorjot árvvuid ja vieruid maid sápmelaččat atnet seailuhan vearan. Eará joavkkut leat (1) sámi olmmoš guhte ealjoheamit gártá gáidat iežas sámevuođas, (2) sápmelaš guhte oavvilda ahte sámevuohta lea dušše árbevierru mii ii soaba otná dillái ja (3) son guhte doalaha árvvus čielga árbevirolaš sáme kultuvrra vai dat áiggi mielde riggudivččii riikka kultuvrra. (Ibid.)

Go sámevuohta rievddada olbmuid iežaset válljejuvvon daguid mielde, de ii leat sámi kultuvra dušše ovttalágan. Sámi kultuvra sáhtá leat go muhtun sámi olbmot čoahkkanit humadit áššiid birra maid earáge olbmot eará guovlluin guorahallet. Nu maiddái bohciida sámi kultuvra go muhtun sámi nuorat

deaivvadit Oslos humadit sámegillii man birra de fal. Nils Jernsletten maid čujuha dasa ahte sámekultuvra lea ealli kultuvra danin go sámi searvvit ceggejuvvojit ja sámeorganisašuvnnat dollet čoahkkimiid ja konferánssaid. Muhtun dehálaš eaktu lea aŋkke ahte sámi olbmot ieža välljejit leat sápmelažžan. (Ibid.)

Hugh Beach (1981: 403–407) lea čállán ČSV birra Ruota beale Sámis. Son čujuha Lars Anders Baer čállagii ČSV birra, mii lea almmuhuvvon sámeaviissas *Samefolket* (2/1976), gos Baer čállá ahte ČSV lea sámi symbola. Lars Anders Baer navddii maid ČSV measta ideologiiian sámiid rahčamiin go deattuhuvvui ahte mii leat sámit ja mii háliidit leat sámit. (Ibid.: 404.) Paulus Utsi, Johkamohkis eret, lei mielde álggaheame beassášmárkandoaluid Guovdageainnus (Kalstad 2012a) ja lei ČSV bealušteaddji. Utsis lea maid dajaldat ČSV viessodávvalis (Guttormsen 1975: 44).

3.5. Rekrutterenfierpmádat

ČSV gulahallamis lei fierpmádat ja dan bokte oktavuoddat dollojuvvoje. Teoriiain lihkadusaid hárrái leat dat gohčoduvvon rekrutterenfierpmádahkan ja mun lean dohkkehan dan doaban dás ge. Sámeorganisašuvnnat doalahe iežaset miel-eavttus olggobealde ČSV, muhto aŋkke muhtun báikkálaš sámiid searvvit doibme deaivvanarenan ČSV:áriidda. Sámenuoraid searvvit álggahuvvoje 1970-logus ja ledje dehálaš oassálastit ČSV-fierpmádagas.

Sámi Instituhtta šattai guovddáš deaivvananbáikin mii seammás attii movtta nuorraolbmuide go oidne ahte sápmelašolbmot ledje olahán oažžut alla virggiid riikkaid vuogádagain. Hugh Beach (1981: 400) lea navdán Sámi Instituhtta guovddážin ČSV-fierpmádagas. Earet Sámi Instituhtta lei maiddái sámi gymnása Kárášjogas oassi fierpmádagas ja doppe ledje earenoamážit oahppit ja sin searvvit dehálaš oasis fierpmádagas. Muđui ledje oassálastit nugo Sámiid Vuorká-Dávvirat, *Siida*-nammasaš duodjeoahppo- ja ahtanuššanguovddáš Guovdageainnus, Duodje Guovddáš ja Jár'galæd'dji Fanasgiettis, *Ságat*-aviisa dassáži go Odd Mathis Hætta biddjui eret doaimmaheaddjivirggis 1974:s, oahppit ja sin searvvit Sámi álbmotallaskuvllas Johkamohkis ja maiddái sámerádiot Norggas, Ruotas ja Suomas.

Riikkaeiseválddit mearride 1975:s juolludit eanet ruđa sámi kulturdoaimmaide. Norgga kulturráđđi oaččui ovddasvástádusa doarjut buot osiid sáme-kultuvrras ja buot guovlluin riikkas. (St.diedáhus nr. 52 (1973–74).)

Kulturráđđi lei Mázi ceggen sierra čállingotti sámi kulturdoaimmaid várás. Isak Samuel Hætta jodihii čállingotti gos earet su barge kontordoaibmaveahkki ja girjjálašvuodakonsuleanta. (Isak Samuel Hætta, persovnnalaš gulahallan.) Eará odđa servodatdoaimmat, nugo sámi teáhter, mánáidgárddit, doalut ja festi-válat, oazžugohte álggahandoarjagiid ja muhtun doaimmat maid ožžo dadistaga fásta ruhtadeami. Dan láhkai gárttai Norgga kulturráđđi doaimmaidisguin oassin ČSV-fierpmádagas.

4. Digaštallan

ČSV ilmmi Mázes čakčat 1970. Dan rájes dat gullogođii doaban. Guovdageainnus ja Mázes lei dan áiggi nana sáme politihkalaš biras. Seammás dagahii Álttá-Guovdageaineanu dulvadanáitta dilálašvuoda mii maid bovtii olbmuid politihkalaš doaimmaide. ČSV gullostalai álgobáliid doaban čoahkkimiin, seminárain ja eará sámedoaluin. Danin lean dán artihkkalis addán saji čilget politihkalaš dilálašvuoda makrodásis ja aktevrraid ipmárdusa dili mikrodásis duogážin ipmirdit manne doaba ilmmi.

Čakčat 1972 oáččui doaba girjjálašvuoda lassisisdoallun, ja nu šattai ČSV guovttesuorat fenomenan mii čohkkii sihke politihkalaš berošteaddjinuoraid, dáiddáriid ja kulturbargiid. ČSV-fenomena lei sámeaktivisttaid, dáiddáriid ja kulturbargiid doaibmavuogádat. Vuogádat ii lean organiserejuvvon njuolggadusaiguin ja sierra stivrrain. Diehtujuohkin, koordineren ja jodiheapmi doaimmai ásahtasain mat ledje fárus ČSV-fierpmádagas. Seammás dat dadistaga institušonaliserejuvvui govda lihkadussan (engelasgillii *general social movement*) nugo nuoraid- ja ráfilihkadusat, main leat árvvut ideologijavuodđun. Dakkár lihkadusain leat dušše jurdagiin guđe guvlui leat jođus eaige dain leat ulbmilat, njuolggadusat ja stivrenorgánat. (Blumer 1946: 199–219.)

ČSV-lihkadus doaimmai sámi siviilaservodagas ja lei iešráđđejeaddji sámeorganisašuvnnaid ja -institušuvnnaid ektui, main lei ČSV:in dahkamuš dušše fierpmádaga bokte. Doalut ledje oassin siviilaservodagas. Sámedoalut ledje ČSV:áriidda deaivvanarenan. Beassášmárkaniin Guovdageainnus lei ČSV:s earenoamáš stáhtus, ja doppe sii dikšo sin ovttalárganvuoda ja besse maid čájehit gullelašvuoda ČSV:i. Doaibmaproseassa, mii váikkuhii oktasaš sámi identitehtii, geasuhii ja čohkkii ráfálaš nuoraid guđet berošte nanosmahttit sámevuoda. Sii ovddidišgohte oktasaš áigumušaid politihkalaččat ČSV-lihkadussan.

Stuorradiggi meannudii 1975:s Norgga ođđa kulturpolitihka ja dan ságastallamis mitalii Finnmárkku stuorradiggeolmmái Thor Listau ahte muhtun sámi aktivistajoavkkut barget oččodit iežaset sámeriikka ja muhtumat sis maid vuostálastet sápmelaččaid náitalit dážaiguin (Stuorradiggi 1975: 2497). Dakkár cealkagat gullostalle ja ČSV:árat navdoje rasistan geat barge oažžut iežaset riikka. Mañit áiggiid guorahallamat ja dutkammat leat duodaštan ČSV:áriid vigihis sámeaktivistan guđet ovddide sámeapolitihka stádaid ortnegiid siskkobealde, ja dán rádjái ii leat oktage sis gávnnavuvvon ja dubmejuvvon dakkár bahádahkkin.

Vigdis Stordahl (1998: 98–102) lea navdán ČSV:áriid nationalistan ja oaivvilda ahte sii välljeje dovddus doahpágiid našuvnna birra nugo gávtti dahje bunáda (Norgga nátionálabivttas), luođi dahje steva (Norgga álbmotmusihkka) ja guovllu mii lei Sápmi. Son joatká čuoččuhemiin ahte sámelihkadus ii leat nákcen jorgalit namuhuvvon áššiid kulturpolitihkalaš temán, muhto dan gal leat baicca sámi dáiddárat nákcen. Girjjálašvuodas leat fas earenoamážit nissongirječállit beroštan identitehtagazaldagain. (Ibid.) Dan fuomášupmái ii leat go lasihit ahte sámi dáiddáriid ja girječálliid doaimmat ledje nubbin suorgin ČSV:s ja sii ledje ieža ČSV:árat.

Øystein Steinlien (2006: 106–108) lea gohčodan govda sápmelašdoahpaga sámelihkadusa pan-sámi ipmárdussan, ja mun lean navdán dan oassin ČSV-ideologijas. Dán sápmelašdoahpaga ledje dohkkehan Sámiid kulturpolitihkalaš prográmma (1971) ja sámeapolitihkalaš prográmma (1980).

Káren Elle Gaup lea čujuhan ahte ČSV šattai muhtun nuoraid identitehtamearkan. ČSV:árat fas ledje dan áiggi entreprenevrrat. Son ii namut dan áiggi ođastandoaimmaid, muhto baicca geardduha vássánaiggiid ávnnasin ČSV:áriid huksemiin. Loahpas son navdá ČSV:áriid suhtus sápmelažžan, geat eai lean liikká buoremielas go nuorat buolvvas sin mañis. (Gaup 2006: 90–97.) Gaup lea deattuhan osiid maid eará dutkit su ovdal maid leat dahkan. Son ii leat fuomášan ahte huksejeddji entreprenevrraid dovdomearka lea ahte sii leat raknume ođđa doaimmaid olahit danin go sii leat duhtameahtumat servodatdiliiguin.

Vaikko ČSV lei vuolgahuvvon váldosámevuovlluin Finnmárkkus ja doaimmai doppe daid vuosttaš áiggiid, de dat dađi mielde oaččui coavcci stuorát osiin sámevuovllus. Dasa lei mearkan go beassášmárkanat Guovdageainnus 1970-logu gaskamuttus geasuhe sámenuoraid Lulli-Sámis, Johkamohkis ja Divtasvuonas earet lagas guovlluin Davvi-Sámis (Kalstad 2012b). Paulus Utsi lei muhtun mátkkis Snáasei buktán datneárppuin hervejuvvon ČSV-mearkkaid maid lullisámenuoratge geavahišgohte (Lill Westerfjell Kalstad, persovnnalaš gulahallan).

Dát dáhpáhus duodašta ahte ČSV lávddai sámevuovlluide olggobealde guovddáš Davvi-Sámi.

Lea veara imaštallat movt ČSV lihkostuvai go Sámis dábálaččat ii leat álki oazžut johtui eaktodáhtolaš oktasaš doaimmaid. Vuosttaš vástádussan dasa lea ahte ČSV-lihkadusas lei sámevuolta guovddážiis ja das lei sadji buot guovlluid sámenuoraide. Nuorra olbmot dovdaohte ČSV govda ja rabas oktavuottan almmá miellahttuvuođa haga. Searvan ČSV:i ii geatnegahttan eanet go guhtege oaččui ieš servvoštallamis.

Dálvet 2012 muhtun ovddeš ČSV:árat deaivvade semináras Fanasgiettis gosa sii maid ledje bovden eará berošteddjiid. ČálliidLágádus lei seminára ruhta-deaddji. Badjelaš guhttalogis serve seminárii ja ovddeš ČSV:árat ožžo sihke rámi ja ávžžuhusaid boktit dan beakkán lihkadusa. (NRK Sápmi 5.1.2012; NRK Sápmi 7.1.2012.) Ođđa álgaheapmi ii leat guđđon dainna ovttain seminárain. Mañemus áiggiid lea gullostan NRK Sápmi rádiosáddagiin ahte Norgga Sámiid Riikkasearvvi nuoraidjoavku leat ohcalan dakkár lihkadusa go sii navdet ČSV lei (NRK Sápmi 11.11.2012). Ohcaleapmi, mii gullostallá duollet dálle, sáhtášii leat vuolggasadjin ipmirdit ahte nuorain orru leame dárbu oktasaš doaimmaide ja arenaide. Oktasašvuolta ferlašii maid leat proseassaid vuodus jus leš doaivva ovddidit oktavuodaid lihkadushámis. Nu livččii oktasašvuodaid váillaheapmi sisdoallun ovtastallamiidda ja dakkár váillaheapmi sáhtášii bohciidahttit ođđa sámelihkadusa. Jus áibbašheapmi galggašii šaddat álggahandoaimman, de lea dat dušše nuoraid hálddus.

Earet váillahemiid leat eavttut servodaga bealis jus álgaheapmi galggašii lihkostuvvat. Muhtun eaktu livččii ahte searvedoaimmat oktasaš sámevuoda huksema várás vuoruhuvvojit. Dat livččii guovddáš sáme politihkalaš eaktu. Otná sámi digaštallamiin lea baicca sáhka earuid birra. Dan vuodul lea sámečeardda siskkobeallai čuožžileame okta sáme gielat álbmot ja nubbi fas dárogielat, ja sága guovddážiis lea ahte dat leat dássálaga. Ii leat sáhka sámenašuvnna birra mas livččii sadji buot sápmelaččaide jearakeahhtá makkár gákti ja giella sis leš. Otná perspektiivvas lea giella biđgeme álbmoga dan sadjái go čohkkeme.

5. Konklusuvnnat

ČSV ilmmat politihkalaš doaban 1970:s Mázes ja Guovdageainnus. Sirpmá semináras čakčat 1972:s doaba laktašuvai sámi girjjálašvuhtii. Dan rájes

doaimmai ČSV sámpolitiikkalaš govda lihkašuvvun, mii čohkkii sihke nuorra sámpolitiikkaberošteddjiid ja sámi dáiddáriid ja kulturbargiid. Lihkadusa vuoddu lei doaimbavuogádat maid ČSV:árat hukseje. Kulturdoaimmaid váikkuhusat leat earenomážit ođasmahtán sámpolitiikkalaš ja -servodaga, seammás go goappašat suorggit leat leamaš dárbašlaččat oppalaš loahppabohtosa dáfus.

ČSV-doaimmat proseassan bohciidahte oktasaš sámi identitehta ja dat lei sámevuoda speajalin. ČSV-doaimmaide serve nuorat iešguđet guovlluin jearatkeahhtá makkár giellahálddašeapmi ja eallinvuohki guđesge lei dahje makkár gávttiin guhtege činadii. Čoahkkanit sámi oktasašárvvuid vuodul olahit oktasaš sámevuoda geasuhii nuorrabuolvva. Dakkár gullevašvuotta lei vuodđun oktasaš sámi identitehtii, ja oktasaš identitehta lei eaktun álbmoga čohkkemii sámevuoda vuodul.

ČSV doaimmai sámi siviilaservodagas gaskamuddui 1980-logu. Siviilaservodatdoaimbavuogi doaimmaid sadjái lea ovdamearkka dihte Norggas bohtán sáhka Sámedikki, eiseválddiid ja sámi almmolašvuoda birra. Sámeálbmoga oktasašvuotta ii leat šat dikšojuvvon nugo 1970-logus ja našuvdnahuksen lea maid jaskkogan. Boahpteáiggi dutkamii livččii hástalusán háhkat máhtu dan birra movt otná sámpolitiikkalaš váikkuha sápmelaččaide álbmogin ja leago dakkár vuordámušaid vejolaš olahit otná vuogádagain mas válgagilvu lea guoddi prinsihppa. Joatkan dakkár dutkamii livččii gažaldat das movt oktasaš sámi identitehta, mii nanosmahtá sámevuoda, váikkuhivččii dasa movt sápmelaččat doibmet Norgga borgárin. Nuppiiguin sániiguin: livččii sámenašuvdna doalahán sápmelaččaid riikka oktavuoda olggobealde ja livččiiigo dat hehttehussan?

Otná Norgga sámpolitiikkalaš lea stáda ášahusaid hálddus ja dasa besset ovttaskasolbmot searvat nugo Sámedikki bokte. Bellodagat ja organisašuvnnat leat ovttaskasolbmuid gaskaoapmin ja dain eai leat ovttaskasolbmot eanet go ahte ovttaskasolmmoš searvamiin muhtun bellodahkii sáhtta gilvuin eará oassálastiiguin válljejuvvot Sámedikki luohtámušolmmožin. Sámediggi lea ášahuvvon álbmoga oainnu speadjalastit ja danin maid besset ovttaskasolbmot oassálastit vassis váлгаortnegiid vuodul. Livččii dutkanbargun gávnnahit movt Sámediggi ovddida sápmelaš oktavuoda.

Sámpolitiikkalaš vuogádat lea fas nuppe bealis nanosmahtán sámeálbmoga oktavuoda riikka politikkalaš institušuvnnaide ja nu maid leat sápmelaččat integrerejuvvon nannoseappot riikki. Oassin sámpolitiikkalaš ášahusain leat virggit mat dikšot ášahusaid hálddašandoaimmaid, ja hálddašeami mielde čuvvot ruđat ja riikkaeiseválddiid njuolggadusat. ČSV doaimmai siviilaservodagas ja go

otná sámepolitiikkalaš vuogádat lea virggálaččat oassin stáda doaimmain, de leat maid eavttut ovdamearkka dihte ruđa dáfus eará go dat mat siviilaservodagas livčče. ČSV:áriid geasuhii oktasašvuohta ja ovttas ovddidit doaimmaid sámavuoda nanosmahttima várás. Dalá ipmárdus lei ahte sámenašuvdna huksejuvvo sápmelaččaid iežaset oktasaš daguiguin ja dan ii sáhte gáibidit earáin nugo eiseválddiin.

Gáldut

Girjjit ja áigečállagat

- Aubert, Vilhelm 1978: *Den samiske befolkning i Nord-Norge. Sámi ál'bmut Davvi-Norgas*. Artikler 107. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.
- Baer, Lars-Anders 1979: Sámiid oktiigullelašvuođa symbolat. – *Sámiid X konferansa. Árrjaplouvvi 20–22.6.1978*. Helsset: Davviriikkaid sámiráđđi. 33–37.
- Beach, Hugh 1981: *Reindeer-Herd Management in Transition. The Case of Tuorpon Saameby in Northern Sweden*. Uppsala Studies in Cultural Anthropology 3. Uppsala: Uppsala University.
- Bjørklund, Ivar 2000: *Sápmi – nášuvdna rieggáda*. [Tromsø]: Samisk etnografisk fagenhet, Tromsø Museum.
- Blumer, Herbert 1946: Social Movements. – Alfred McClung Lee (doaimm.), *New Outline of The Principles of Sociology*. New York: Barnes & Noble.
- Bongo, Tore 1976: Hva CSV betyr for meg. – *Dyade 2*: 44–45.
- Čállagat I 1973. Kárášjohka: Láv'degád'di ávdidan dittii sámigiel girjálášvuođa.
- Dunfjell, Ellen Marit Gaup 1975: Čájehekkut sámi vuoiņa. – Anders Guttormsen (doaimm.), *Jur'dagat ja sánit. Sámi divtat*. Oslo: Det Norske Samlaget. 44.
- Eidheim, Harald 1971: *Aspects of the Lappish Minority Situation*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gaup, Káren Elle 2006: Historie, minne og myte i moderne samisk identitetsbygging. – Vigdis Stordahl (doaimm.), *Samisk identitet. Kontinuitet og endring*. Dieđut 3/2006. Guovdageaidnu: Sámi Instituhtta. 85–98.
- Guttormsen, Anders (doaimm.) 1975: *Jur'dagat ja sánit. Sámi divtat*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Hovland, Arild 1996: *Moderne urfolk. Samisk ungdom i bevegelse*. Oslo: Ungforsk/NOVA & Cappelen Akademisk Forlag.

- Hætta, Odd Mathis 2011: Den gamle samiske religion som folketro i dagens samiske kristne miljøer. – Anders Jarlert (doaimm.), *Kyrkohistorisk årsskrift 2011*. Lund: Svenska kyrkohistoriska föreningen. 43–51.
- Jenkins, Richard 1996: *Social identity*. London: Routledge.
- Jernsletten, Johan 1975: Čiegos sámi vækka. – Anders Guttormsen (doaimm.), *Jur'dagat ja sánit. Sámi divtat*. Oslo: Det Norske Samlaget. 44.
- Jernsletten, Nils 1969: Kvifor vere same? – Lina R. Homme (doaimm.), *Nordisk nykolonialisme. Samiske problem i dag*. Oslo: Det Norske Samlaget. 70–98.
- Johannessen, Asbjørn & Tuft, Per Arne & Christoffersen, Line 2010: *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kalstad, Johan Klemet 1970: Hvorfor og hvordan skal samene få innflytelse på avgjørelser i saker som angår dem selv? – *NSR protokoll 1970*. Guovdageaidnu: NSR kántuvra.
- Kalstad, Johan Klemet Hætta 2011a: Norgga sámepolitihka molsašupmi odđa áiggis. – *Sámi dieđalaš áigečála 1/2011*: 43–65.
- Kalstad, Johan Klemet Hætta 2011b: «Sámegielaht leat oalle boares olbmot». – *Sámis 10*: 44–48.
- Kalstad, Johan Klemet Hætta 2012a: Beassášmárkanat Guovdageainnus ja Áillohaš rohkki. – *Sámis 11*: 30–35.
- Kalstad, Johan Klemet Hætta 2012b: Norgga sámepolitihkka 1970-logus – odastemiin nanosmahttit sámevuoda. – *Sámi dieđalaš áigečála 2/2012*: 85–111.
- Keskitalo, Alf Isak & Jernsletten, Nils & Broch, Harald Beyer & Klausen, Arne Martin 1977: *Truede minoriteter*. Global geografi og historie for ungdomsskolen. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Magga, Ole Henrik 2006: Samisk aktivist i 40 år. – *Samtiden 2/2006*: 72–82.
- Melucci, Alberto 1991: *Nomader i nuet: sociala rörelser och individuella behov i dagens samhälle*. Göteborg: Daidalos.
- Mikkelsen, Magnar 1971: *Masi, Norge*. Oslo: Cappelen.
- Solbakk, John T. 2012: 40-jagi ávvun. Mo ČSV riegiid. – *Sámis 11*: 77–80.
- Steinlien, Øystein 2006: Kontinuitet og endring i håndtering av identitet i et sjøsamisk område. – Vigdis Stordahl (doaimm.), *Samisk identitet. Kontinuitet og endring*. Dieđut 3/2006. Guovdageaidnu: Sámi Instituhtta. 99–113.
- Stien, Laila 2000: ČSV. – Harald Eidheim & Dikka Storm (doaimm.), *En nasjon blir til*. Ottar 4/2000 (232). Tromsø: Tromsø Museum – Universitetsmuseet. 24.

- Stordahl, Vigdis 1995: Manne lea nu jaskat – sámi váilevaš servodatságastallama birra. – Harald Gaski & John Trygve Solbakk (doamm.), *Essayčoakkáldat 2: cafe Boddu*. Kárášjohka: Davvi Girji. 128–136.
- Stordahl, Vigdis 1998: *Same i den moderne verden. Endring og kontinuitet i et samisk lokalsamfunn*. Karasjok: Davvi Girji.
- Thörn, Håkan 1997: *Modernitet, sociologi och sociala rörelser*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Almmolaš čielggadeamit, mearrádusat, aviisabihtát jna.

- Bovdehus 3.11.1970 = *Innbydelse til seminar i Kautokeino i tiden 9.-12. desember 1970*. J. K. Kalstad vuorká, Guovdageaidnu.
- FD 22.11.1977 = *Finnmark Dagblad* (22.11.1977).
- FD 29.11.1977 = *Finnmark Dagblad* (29.11.1977).
- FD 8.12.1977 = *Finnmark Dagblad* (8.12.1977).
- FD 22.12.1977 = *Finnmark Dagblad* (22.12.1977).
- FD 28.12.1977 = *Finnmark Dagblad* (28.12.1977).
- NRK Sápmi 5.1.2012 = Hætta, Mathis 2012: – Vi trenger nye ČSV-ere. – *NRK Sápmi* 5.1.2012. <http://www.nrk.no/kanal/nrk_sapmi/1.7942179> (17.9.2013).
- NRK Sápmi 7.1.2012 = Schanche, Tor Emil & Hætta, Mathis 2012: – Det kom mange flere enn vi ventet! – *NRK Sápmi* 7.1.2012. <http://www.nrk.no/kanal/nrk_sapmi/1.7944432> (17.9.2013).
- NRK Sápmi 11.11.2012 = Utsi, Johan Ante 2012: – NSR-U: Ønsker «ČSV» tilbake. – *NRK Sápmi* 11.11.2012. <http://www.nrk.no/kanal/nrk_sapmi/1.8392125> (17.9.2013).
- Sáгат* 28.5.1970 = *Sáгат* nr. 11 (28.5.1970).
- Sámepolitihkalaš prográmma 1980 = *Sámepolitihkalaš prográmma* 1980. Ohcejohka: Sámiráđđi.
- Sámiid kulturpolitihkalaš prográmma* 1971. Ohcejohka: Sámiráđđi.
- St.diedáhus nr. 52 (1973–74) = *Ny kulturpolitikk. Tillegg til St.meld. nr. 8 for 1973–74 Om organisering og finansiering av kulturarbeid*. St.meld. nr. 52 (1973–74). Oslo: Kyrkje- og undervisningsdepartementet.
- Stuorradiggi 1975 = *Forhandlinger i Stortinget nr. 317*. 9. januar 1975 – Kulturdebatt. Innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om kulturarbeid og kulturpolitikk (Innst. S. nr 23, jfr. St. meld. nr. 8 og nr. 52 for 1973–74).

Informánttat

Isak Samuel Hætta, Máze. Son lea girječálli ja lea oassálastán sámi girjjálašvuoda doaimmain. Son lea maid jođihan Norgga kulturráđi sámi čállingotti Mázes.

Lill Westerfjell Kalstad, Guovdageaidnu. Son lei 1970-logus oahpaheaddjin Snåases ja lei earet eará mielde ceggeme sámiid searvvi doppe. Dál son bargá Sámedikkis Guovdageainnus.

Ole Einar Olsen, Deatnu. Son lea ovddeš oahpaheaddji, rektor, fylkkaskuvla-
hoavda, NSR stivrralahttu ja Guovdageainnu suohkanpolitihkar.

Synnøve Persen, Porsángu. Son lea dáiddár ja lea leamaš njunnošis sámi dáidaga ovddidandoaimmain.

Remembering ČSV – Saami nationalists or Saami political entrepreneurs

ČSV was a renowned idea in the Saami politics of the early 1970s, and soon became a set phrase, a movement. It began to attract Saami from the younger generation, who showed a keen interest in Saami affairs. I have looked into how and when the ČSV appeared. The main objective of my research is to find out how it became a slogan and what effect it had. The aim of my article is to compile information and knowledge on a central phenomenon in the Saami's cultural and political struggle of the time. My theoretical base for understanding movements of this kind is collective action, acquisition by the participants of a common identity. I conduct qualitative research by collecting information both from written sources and interviews. Informants are chosen strategically.

ČSV appeared in the autumn of 1970, during the course of a Saami-political event in Máze, Norway, and the notion existed as a Saami-political slogan for some years thereafter. In the autumn of 1972, it also became linked to Saami literature, and from then on, ČSV continued as a two-pronged movement. It attracted the young, interested in Saami politics as well as artists and persons engaged in Saami culture, functioning as a process of awakening and of the formation of a common identity.

ČSV was an active, independent and self-determining body of Saami civil society between Saami organizations and institutions. ČSV established a dialogue between those on the i-net, making discussion of Saami affairs accessible. Though the ČSV had been born in the North-Saami regions, the movement also spread to Saami areas in the east and the south.

ČSV enhanced «Saaminess» in the public sphere, in meetings, conferences, festivals and newspaper articles. However, the mutuality of collective action within the Saami nation has not been maintained at the level it attained during the 1970s, and nation-building has, therefore, also come to standstill. Those developments have, in the new millennium, been replaced by discussion of the Saami parliaments, the authorities and of Acts and statutes. The new reality of Saami political life created by ČSV ought to be an appropriate subject for Saami research.

Keywords: ČSV, cooperation, Saami politics

JOHAN KLEMET HÆTTA KALSTAD

Sámi University College

johankk@samiskhs.no